

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2019:2

Turvallisuutta kaikkialla – paikallisen ja alueellisen turvallisuuksuunnittelun kansalliset linjaukset

Sisäministeriön julkaisuja 2019:2

Turvallisuutta kaikkialla

paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset

Sisäministeriö

ISBN PDF: 978-952-324-241-8

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Sisäministeriö	Tammikuu 2019	
Tekijät	Sisäisen turvallisuuden ohjausryhmän työvaliokunta		
Julkaisun nimi	Turvallisuutta kaikkialla paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Sisäministeriön julkaisuja 2019:2		
Diaari/hankenumero	SMDno-2018-411	Teema	sisäinen turvallisuus
ISBN PDF	978-952-324-241-8	ISSN PDF	2490-077X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-241-8		
Sivumäärä	32	Kieli	suomi
Asiasanat	Sisäinen turvallisuus, turvallisuussuunnittelu, yhteistyö		
Tiivistelmä	<p>Valtioneuvosto teki 5.10.2017 periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden strategiasta "Hyvä elämä – turvallinen arki". Nämä turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset ovat osa strategian toimenpidekokonaisuuden 7 (maakuntien ja kuntien turvallisuustyö) toimeenpanoa. Linjausten tavoitteena on edistää ja yhdenmukaistaa arjen turvallisuustyötä paikallis- ja aluetasolla.</p> <p>Turvallisuussuunnittelu on pitkäjänteinen, järjestelmällinen ja koordinoitu prosessi paikallis- tai aluetason turvallisuuskysymysten ratkaisemiseksi eri toimijoiden yhteistyönä. Turvallisuussuunnittelulla ennalta ehkäistään ja torjutaan onnettomuuksia ja tapaturmia, rikoksia sekä häiriöitä ja parannetaan ihmisten turvallisuuden tunnetta.</p> <p>Turvallisuussuunnittelun linjaukset koostuvat kahdesta osiosta. Yleisessä osiossa kuvataan turvallisuussuunnittelun menettelytapoja, eri toimijoiden vastuita ja hyviä käytäntöjä. Toimenpidekorteissa kuvataan sellaisia turvallisuussuunnittelun toimenpiteitä ja tavoitteita, jotka ovat konkreettisia, koskevat tämänhetkisiä tai nousevia kansallisia haasteita, niistä on saatavilla tietoa ja niillä on mahdollisuus saada aikaan suuri vaikuttavuus paikallistason turvallisuudessa. Toimenpidekortit ovat: nuorten rikollisuuden vähentäminen, ikääntyneiden asumisen turvallisuuden kehittäminen, lähisuhdeväkivallan vähentäminen, hyvien väestösuhteiden edistäminen, alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy ja julkisten tilojen turvallisuus.</p>		
Kustantaja	Sisäministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Inrikesministeriet	Januari 2019	
Författare	arbetsutskottet inom styrgruppen för den inre säkerheten		
Publikationens titel	Säkerhet överallt nationella riktlinjer för lokal och regional säkerhetsplanering		
Publikationsseriens namn och nummer	Inrikesministeriets publikationer 2019:2		
Diarie-/ projektnummer	SMDno-2018-411	Tema	Inre säkerhet
ISBN PDF	978-952-324-241-8	ISSN PDF	2490-077X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-241-8		
Sidantal	32	Språk	finska
Nyckelord	Inre säkerhet, säkerhetsplanering, samarbete		
Referat	<p>Den 5 oktober 2017 fattade statsrådet ett principbeslut om strategin för den inre säkerheten "Ett bra liv – en trygg vardag". Dessa nationella riktlinjer för säkerhetsplanering är en del av verkställandet av åtgärdshelhet 7 (landskapens och kommunernas säkerhetsarbete) i strategin. Målet med riktlinjerna är att främja och harmonisera det dagliga säkerhetsarbetet på lokal och regional nivå.</p> <p>Säkerhetsplanering är en långsiktig, systematisk och koordinerad process där olika säkerhetsfrågor på lokal eller regional nivå löses genom samarbete mellan olika aktörer. Genom säkerhetsplanering förebyggs och bekämpas olyckor och olycksfall, brott och störningar, samtidigt som människors känsla av säkerhet förbättras.</p> <p>Riktlinjerna för säkerhetsplanering består av två delar. I den allmänna delen beskrivs förfaringsätten, olika aktörers ansvar och god praxis inom säkerhetsplanering. På åtgärds korten beskrivs sådana åtgärder och mål inom säkerhetsplanering som är konkreta, gäller nuvarande eller kommande nationella utmaningar, det finns information om och kan ha stor effekt i säkerheten på lokal nivå. Åtgärds korten är: minska ungdomsbrottsligheten, öka boendetryggheten för äldre människor, minska partnervåldet, främja goda befolkningsrelationer, förebygga säkerhetsproblem till följd av alkohol och säkerhet i offentliga utrymmen.</p>		
Förläggare	Inrikesministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisut.ilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Yleistä turvallisuussuunnittelusta	6
	Johdanto	6
	Mitä on turvallisuussuunnittelu?.....	8
	Turvallisuussuunnittelun hyödyt.....	11
	Turvallisuussuunnittelu edellyttää vahvaa koordinaatiota	12
	Turvallisuus on hyvinvointia, hyvinvointi on turvallisuutta	15
	Maakunnan tehtävät turvallisuussuunnittelussa.....	16
2	Toimenpidekortit	18
	Nuorten rikollisuuden vähentäminen.....	19
	Ikääntyneiden asumisen turvallisuuden kehittäminen	22
	Lähisuhdeväkivallan vähentäminen	24
	Hyvien väestösuhteiden edistäminen	26
	Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy.....	28
	Julkisten tilojen turvallisuus	30
	Käsitteet	32

1 Yleistä turvallisuussuunnittelusta

Johdanto

Turvallisuussuunnittelun kansallisten linjausten tarkoituksena on ohjata ja tukea kuntien, seutukuntien ja valmisteilla olevien maakuntien alueella tehtävää turvallisuussuunnittelua. Linjaukset perustuvat valtioneuvoston periaatepäätökseen sisäisen turvallisuuden strategiasta (5.10.2017) ja ne toteuttavat strategian toimenpidekokonaisuutta *7. Maakunnat ja kunnat*.

Turvallisuussuunnittelun linjaukset on hyväksytty sisäisen turvallisuuden strategian poik-kihallinnollisessa ohjausryhmässä 5.12.2018.¹

Turvallisuussuunnittelun tavoitteena on ennalta ehkäistä ja torjua onnettomuuksia ja tapaturmia, rikoksia sekä häiriöitä ja parantaa ihmisten turvallisuuden tunnetta. Turvallisuussuunnittelua on tehty Suomessa vuodesta 1999, jolloin valtioneuvoston periaatepäätöksessä kansallisesta rikosentorjuntaohjelmasta suositeltiin paikallisten rikosentorjuntaohjelmien käyttöönottoa. Vuodesta 2004 eteenpäin turvallisuussuunnittelua on toimeenpantu laajempaan, kaikkeen arjen turvallisuuteen liittyvänä alueellisena ja paikallisena turvallisuustyönä osana sisäisen turvallisuuden ohjelmia. Viimeisimmän sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpanokausi päättyi vuonna 2015.

Turvallisuussuunnittelun järjestämisen kehittämiseen on useita syitä. Turvallisuussuunnittelu ei ole lakisääteistä toimintaa, ja turvallisuussuunnittelun tilanne vaihtelee eri kuntien ja alueiden välillä Suomessa. Toiminnan kehittyminen ei ole ollut yhdenmukaista, mikä on lisännyt eri alueiden asukkaiden eriarvoisuutta turvallisuudessa ja turvallisuuspalvelujen

¹ Ohjausryhmässä ovat edustettuina oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, puolustusministeriö, Tulli, Suomen Kuntaliitto, Poliisihallitus, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti, SOSTE ry sekä sisäministeriön poliisi-, pelastus- maahanmuutto- ja rajavartio-osastot sekä kansainvälisten asioiden yksikkö.

saannissa. Valtioneuvoston tuki ja tavoitteet alueellisen ja paikallisen tason turvallisuustyölle on ollut sirpaleista, ylätasoista ja eri ministeriöiden toimialoihin sidottua, mikä on heikentänyt niiden vaikuttavuutta. Suomessa on parhaillaan käynnissä suuri hallinto-uudistus, jonka myötä syntyy uusi aluehallintotaso, maakunta, jolle ollaan osoittamassa toisaalta merkittäviä suoraan turvallisuuteen liittyviä tehtäviä ja toisaalta muita tehtäviä, joilla on keskeinen merkitys turvallisuudelle. Maakuntien turvallisuustoiminta on tärkeää suunnitella ja toteuttaa siten, että se vahvistaa alueellisen ja paikallisen turvallisuustyön kansallista koordinoitua ja tukee paikallista turvallisuustyötä.

Koska turvallisuussuunnittelu ei ole lakisääteistä toimintaa, nämä linjaukset eivät ole kuntia tai valmisteilla olevia maakuntia oikeudellisesti velvoittavia, vaan niiden tarkoitus on toimia ohjeena ja tukena paikallis- ja aluetason toiminnalle. Ministeriöt kuitenkin toteuttavat näissä linjauksissa hyväksytyjä tavoitteita ja toimenpiteitä suhteessa kuntiin ja maakuntiin esimerkiksi yhteisten toimintamallien toimeenpanossa sekä toimialakohtaisissa neuvotteluissa, kuten pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen neuvotteluissa sekä aluekehittämiskeskusteluissa. Lisäksi ministeriöt vastaavat siitä, että niiden alaisuudessa toimivat virastot toimeenpanevat näitä linjauksia osaltaan.

Aluehallintovirastojen yhtenä tehtävänä on edistää alue- ja paikallishallinnon turvallisuussuunnittelua. Aluehallintovirastot toteuttavat tätä tehtäväänsä ennen mahdollisen aluehallintouudistuksen voimaantuloa perustuen näihin linjauksiin. Työtä tulee ennen maakunta-uudistusta tehdä tiiviissä yhteistyössä maakuntavalmisteluorganisaatioiden sekä muiden alueellisen tason toimijoiden kanssa, jotta työn jatkuvuus säilyy uudistuksen jälkeen.

Turvallisuussuunnittelun linjaukset koostuvat kahdesta osiosta. *Yleisessä osiossa* kuvataan turvallisuussuunnittelun menettelytapoja, eri toimijoiden vastuita ja hyviä käytäntöjä. *Toimenpidekorteissa* kuvataan sellaisia turvallisuussuunnittelun toimenpiteitä ja tavoitteita, jotka ovat yhteisiä koko valtakunnan alueelle. Paikallisten ja alueellisten turvallisuussuunnitelmien tulisi toimeenpanna näiden korttien tavoitteita ja toimenpiteitä sekä omia, paikallisista lähtökohdista määriteltyjä toimenpiteitä. Toimenpidekorttien lähteinä toimivat sisäisen turvallisuuden strategian lisäksi muut keskeiset valtioneuvoston arjen turvallisuutta koskevat ohjelmat ja päätökset, joiden toimeenpanossa on paikallinen tai alueellinen ulottuvuus. Näitä ovat muun muassa *Turvallisesti Yhdessä* - kansallinen rikosentorjuntaohjelma 2016–2020, *Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelma* vuosille 2014–2020: *Turvallisuutta kaikille kotona, vapaa-ajalla ja liikunnassa*, *Kansallinen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelma 2018–2025* sekä *Turvallinen elämä ikääntyneille -toimintaohjelma (2018)*.

Toimenpidekorttien teemat ja toimenpiteet on määritelty niin, että ne ovat konkreettisia, koskevat tämänhetkisiä tai nousevia kansallisia haasteita, niistä on saatavilla tietoa ja niillä on mahdollisuus saada aikaan suuri vaikuttavuus paikallistason turvallisuudessa.

Toimenpidekortit julkaistaan sisäisen turvallisuuden portaalissa (www.sisainenturvallisuus.fi), jossa ne ovat kaikkien turvallisuussuunnittelusta vastuussa olevien toimijoiden käytävissä. Toimenpidekortteja tarkistetaan säännöllisesti, jotta ne pysyvät ajantasaisina. Tarpeen vaatiessa portaaliin voidaan myös lisätä uusia toimenpidekortteja.

Mitä on turvallisuussuunnittelu?

Turvallisuussuunnittelu on pitkäjänteinen, järjestelmällinen ja koordinoitu prosessi paikallis- tai aluetason turvallisuuskysymysten ratkaisemiseksi eri toimijoiden yhteistyönä. Termillä ”turvallisuussuunnittelu” tarkoitetaan yhteisen toiminnan suunnittelun lisäksi suunnittelun perusteella toteutettavaa varsinaista toimintaa.

Turvallisuussuunnittelussa alueen toimijat sopivat verkostomaisessa yhteistyössä yhdessä ja erikseen tehtävistä toimenpiteistä tunnistettujen turvallisuusongelmien ratkaisemiseksi tai vähentämiseksi. Turvallisuussuunnittelulla ohjataan kunnan ja valmisteilla olevien maakuntien turvallisuustyötä, varmistetaan eri toimijoiden yhdensuuntainen toiminta, edistetään yhteisten resurssien hyödyntämistä ja vältetään päällekkäisyydet.

Turvallisuussuunnittelu on ihmis- ja väestölähtöistä; sen tavoitteena on parantaa alueen asukkaiden ja yhteisöjen turvallisuutta sekä turvallisuuden tunnetta.

Turvallisuussuunnitelma koostuu vähintään seuraavista osista:

Toimintaympäristön arvio

Turvallisuussuunnitelman pohjaksi laaditaan arvio alueen (kunta, seutukunta tai maakunta) väestön turvallisuuden tilanteesta ja sen ennakoidusta kehityksestä turvallisuussuunnitelman toimeenpanokaudella. Arvio tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä alueen eri toimijoiden kanssa. Näitä ovat mm. kunnan viranomaiset, poliisi, pelastustoimi, elinkeinoelämä, muut turvallisuusviranomaiset, oppilaitokset, korkeakoulut ja järjestöt. Arvioinnin tulisi olla sellainen, että se on toistettavissa seuraavaa suunnitelmaa tehtäessä, jotta turvallisuussuunnitelmat muodostaisivat vertailukelpoisen jatkumon. Arvioinnin tulee olla tietoperusteista ja sen tueksi voidaan tilasto- ja tutkimustiedon lisäksi hankkia tietoa asukkailta esimerkiksi turvallisuussuunnittelutyöpajoissa tai **turvallisuuskyselyillä**. Lisäksi arviossa tulee laajasti huomioida alueen eri toimijoiden voimavaroja turvallisuusongelmiin vastaamiseksi ja niiden ehkäisemiseksi. Näitä ovat viranomaisten ja peruspalvelujen tuottajien lisäksi esimerkiksi elinkeinoelämä, järjestöt ja oppilaitokset.

Toimintaympäristön arviossa tunnistetaan keskeiset turvallisuusongelmat ja -haasteet sekä sellaiset ilmiöt, jotka voivat heikentää turvallisuutta tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa, ellei niihin nyt puututa.

Valmisteilla oleville maakunnille ollaan osoittamassa tehtäväksi (HE 15/2017) mm. turvallisuuden vaikuttavien toimintaympäristön muutosten sekä alueellisesti merkittävien riskien poikkihallinnollisen seuranta- ja arviointityön järjestäminen. Maakunnallista arviota voidaan hyödyntää myös kunnan ja seutukunnan turvallisuus suunnitelman toimintaympäristön arvioinnissa.

Toimenpiteet ja tavoitteet

Arviossa tunnistettuihin turvallisuusongelmiin tai -haasteisiin vastaamiseksi laaditaan toimenpiteet. Toimenpiteet ovat turvallisuus suunnitelman keskeisin sisältö. Toimenpiteille asetetaan tavoitteet, vastuutahot, mittarit ja aikataulu. Toimenpiteiden tulee olla konkreettisia ja käytännönläheisiä, jotta niiden toimeenpanoa voidaan seurata ja arvioida. Kaikkiin turvallisuusongelmiin ei ole mielekästä pyrkiä etsimään ratkaisuja turvallisuus suunnittelulla, vaan ainoastaan sellaisiin keskeisiin ongelmiin, joihin on tehokasta ja välttämätöntä vaikuttaa ennalta ehkäisevällä yhteistyöllä.

Tyypillisesti toimenpiteet ovat sellaisia, että niissä on useampi vastuutaho, mutta yksi päävastuutaho. Tällä pyritään siihen, että eri vastuutahojen osaamisen, resurssien, toimivaltuuksien ja muiden vahvuuksien yhteisvaikutuksena syntyy parempi vaikuttavuus kuin jos vain yksi toimija lähtisi ratkaisemaan ongelmaa. Tällä tavoin turvallisuus suunnitelma myös tuottaa aitoa lisäarvoa eikä ole pelkästään kokoelma alueen turvallisuus toimijoiden omia toimenpiteitä. Toimenpiteiden kirjaaminen osoittaa myös, mitä eri toimijoiden välillä on sovittu.

Toimenpiteen päävastuutaho vastaa toimeenpanon edellyttämän yhteistyön järjestämisestä. Pää- ja muita vastuutahoja voivat olla esimerkiksi viranomaiset, järjestöt, elinkeinoelämä tai oppilaitokset. Korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämistyö voi tukea toimenpiteiden toteutusta ja verkostoyhteistyötä.

Käsittely, aikataulu ja seuranta

Turvallisuussuunnittelun perusyksikkö on kunta ja kunnalla on päävastuu turvallisuussuunnittelusta. Valmisteluun ja toimeenpanoon osallistuvat kuitenkin alueen toimijat laajasti.

Turvallisuussuunnitelmat voivat myös olla seutukunnallisia tai maakunnallisia. Seutukunnallisia turvallisuussuunnitelmia kannattaa tehdä esimerkiksi silloin, kun useammalla seutukunnan kunnalla ei yksin ole voimavaroja järjestää turvallisuussuunnitteluun liittyvää yhteistyötä. Maakunnallisten turvallisuussuunnitelmien tarkoitus kuvataan tarkemmin kohdassa ”Maakunnan tehtävät turvallisuussuunnittelussa, s.11”.

Mikäli turvallisuussuunnittelua tehdään useammalla tasolla samalla alueella, esimerkiksi kunnassa, jossa myös maakunnalla on oma turvallisuussuunnitelma, on huolehdittava siitä, että eri tason suunnitelmat eivät ole päällekkäisiä tai ristiriitaisia. Maakunnallisten turvallisuussuunnitelmien tulisi tukea kuntien turvallisuussuunnittelua ja turvallisuustoimenpiteiden toteuttamista ohjaamalla maakunnallista resurssia ja osaamista paikallisten toimijoiden tueksi.

Turvallisuussuunnitelma hyväksytään kunnan, seutukunnan tai maakunnan asianomaisessa päättävässä elimessä (valtuusto, hallitus tai virkamiesjohto), joka vastaa suunnitelman toimeenpanon säännöllisestä seurannasta. Turvallisuussuunnitelma tulisi viedä aina tiedoksi valtuustolle. Seutukunnallisissa turvallisuussuunnitelmissa on varmistuttava siitä, että päätöksenteosta, vastuista ja resursseista on riittävän selkeästi sovittu niihin osallistuvien kuntien välillä.

Turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden osalta tulisi seurata sekä niiden toimeenpanoa (prosessi-indikaattori) että toimenpiteen kohteena olevaa turvallisuusongelmaa, johon pyritään vaikuttamaan (vaikuttavuusindikaattori). Turvallisuustyön onnistumista voidaan arvioida myös turvallisuussuunnittelun itsearviointityökalun avulla.

Turvallisuussuunnitelma hyväksytään määräajaksi.

Turvallisuussuunnitelma toimeenpannaan kunnassa tai maakunnassa osana sen toimialojen toiminnan ja talouden suunnittelua. Muiden vastuutahojen osalta suunnitelma toimeenpannaan kumppanuusperusteisesti niin, että niiden vastuulla olevat asiat ovat osa niiden toiminnan ja talouden suunnittelua. Tämän vuoksi suunnitelman valmistelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että vastuutahoiksi määritellyt organisaatiot ovat ennen suunnitelman hyväksymistä sisäisesti päättäneet osallistumisestaan toimeenpanoon ja osoittaneet siihen tarvittavat resurssit.

Turvallisuussuunnittelun hyödyt

Turvallisuussuunnittelun eri toimijoilla on erilaiset lakisääteiset vastuut tai muut tavoitteet alueen väestön turvallisuuteen liittyen. Esimerkiksi viranomaisella voi olla väestön hyvinvoinnin edistämistehtävä tai rikosten estämistehtävä, kun taas järjestöllä voi olla jonkin tietyn väestöryhmän elinolosuhteita parantava tavoite. Turvallisuussuunnittelu on toimintamuoto, jonka avulla nämä toimijat voivat vastavuoroisesti saada muiden voimavaroja ja osaamista omiin tavoitteisiin pääsemiseksi.

Vaikka turvallisuussuunnittelu ei ole millekään toimijalle lakisääteinen tehtävä, on se monelle toimijalle järkevä ja kustannustehokas tapa hoitaa erilaisia lakisääteisiä tehtäviään joko osin tai kokonaan. Näin ollen turvallisuussuunnittelua ei tule nähdä erillisenä tai lisätehtävänä, vaan kysymys on tavasta toteuttaa omia varsinaisia tehtäviä. Tehostuneen koordinaation avulla myös vältetään turhaa päällekkäisyyttä, sekaannusta ja resurssien tuhlausta. Yhteistyö tarjoaa mahdollisuuden jakaa tietoa ja oppia muilta, mikä johtaa parhaimmillaan entistä luovempiin ongelmanratkaisuihin.

- **Kunnille** turvallisuussuunnittelu on väline asukkaiden turvallisuuden edistämiseen liittyvien tehtävien järjestämiseksi. Kuntalain mukaan kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla.

Turvallisuus luo pohjaa hyvinvoinnille. Hyvinvointia ei voi olla ilman turvallisuutta. Turvallisuus on myös sosiaalista kestävyyttä. Näin ollen kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa turvallisuutta osana hyvinvoinnin edistämistä. Turvallisuus on myös kilpailukyky- ja kustannustekijä elinkeinoelämälle, minkä vuoksi kunnan ja laajemman alueen turvallisuus liittyy kiinteästi sen taloudelliseen maineeseen, elinvoimaan ja kasvukykyyn. Ennakoivalla turvallisuustyöllä saadaan aikaan taloudellisia säästöjä kunnalle, koska onnettomuuksien, tapaturmien ja rikosten aiheuttamien vahinkojen korjaaminen on usein moninkertaisesti kalliimpaa kuin niiden ennalta estäminen.

- **Turvallisuusviranomaisille** turvallisuussuunnittelu luo mahdollisuuden hoitaa niiden lakisääteisiä tehtäviä yhteistyössä muiden kanssa. Esimerkiksi poliisilain mukaan poliisin tulee ennalta estää rikoksia ja toimia turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Pelastuslaitoksen tulee alueellaan huolehtia tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemisestä, mikä käytännössä edellyttää yhteistyötä muiden kanssa.

Turvallisuudella on myös vahva ihmis- ja perusoikeusmerkitys. Käytännössä alueen asukkaiden turvallisuus on eri ihmis- ja perusoikeuksien toteutumista arjessa: oikeutta henkeen ja terveyteen, omaisuuden suojaan, liikkumis- ja sananvapauteen sekä oikeutta kieleen, vakaumukseen ja kulttuuriin. Näiden oikeuksien toteutumiseen vaikuttaa varsinaisen turvallisuustilanteen lisäksi ihmisten turvallisuuden tunne ja eri väestöryhmien väliset suhteet: erilaisten uhkien pelko, olivatpa ne todellisia tai koettuja, voi estää ihmisiä käyttämästä esimerkiksi liikkumisvapauttaan tai oikeuttaan kieleen tai kulttuuriin. Eri väestöryhmillä on myös toisaalta erilaiset turvallisuuden tarpeet ja toisaalta erilaiset turvallisuuteen liittyvät huolet, mikä on hyvin tärkeää huomioida turvallisuussuunnittelun toimenpiteissä. Siksi turvallisuussuunnittelu tähtää sekä objektiivisen turvallisuuden että turvallisuuden tunteen parantamiseen.

Asukkaiden koettu turvallisuuden tunne ei tyypillisesti seuraa mitattavissa olevaa objektiivista turvallisuutta kuten rikos- tai onnettomuustilastoja. Turvallisuuden tunteen kehittymisestä saadaan parhaiten tietoa tekemällä asukkaille säännöllisin väliajoin kyselytutkimus, jossa selvitetään ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä mm. rikoksista ja järjestyshäiriöistä, turvattomuudesta, rikosten uhriksi joutumisesta, varautumisesta sekä onnettomuuksista ja tapaturmista. Kyselytutkimuksella saadaan kerättyä sekä uutta tietoa että viranomaistietoja täydentävää tietoa. Kyselyä voidaan myös hyödyntää kunnassa toteutettujen turvallisuustoimien vaikutusten selvittämisessä.

Turvallisuussuunnittelu on myös viestintää ja hyvää, avointa hallintoa. Sen avulla kerrotaan alueen tosiasiallisista turvallisuusongelmista, niiden laajuudesta sekä siitä, mitä niille tehdään ja miten turvallisuutta yleisesti edistetään. Hyvä turvallisuus vaatii toiminnan jatkuvaa kehittämistä.

Turvallisuussuunnittelu edellyttää vahvaa koordinaatiota

Turvallisuussuunnittelun ja muun turvallisuustyön tulisi olla luontainen osa kunnan, seutukunnan ja maakunnan toimintaa. Näin ollen turvallisuustoiminnan, kuten turvallisuussuunnittelun ja varautumisen, tulisi olla osa kuntien sekä maakuntien *strategiaa* esimerkiksi niin, että turvallisuutta koskevien asiakirjojen toimintaympäristöarvion ja linjausten keskeiset asiat kirjataan strategiaan. *Hyvinvointikertomuksessa* tulisi seurata turvallisuusongelmien kehittymistä alueella erilaisilla indikaattoreilla. Siinä missä turvallisuussuunnittelussa keskitytään toimenpiteisiin, hyvinvointikertomuksessa keskitytään väestön hyvinvoinnin ja turvallisuuden tilanteen seurantaan. Valtakunnallisten indikaattorien lisäksi kunta- ja maakuntakohtaiseen hyvinvointikertomukseen tulisi lisätä oman alueen turvallisuussuunnitelman toimenpiteiden mukaiset indikaattorit. Turvallisuussuunnitelma ja

hyvinvointikertomus täydentävät toisiaan. Näin varmistetaan, että turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisen vahva yhteys tunnistetaan kaikessa toiminnassa.

Onnistunut turvallisuussuunnittelu sekä alueellisten ja paikallisten resurssien täysi hyödyntäminen edellyttävät samanaikaisesti sekä vahvan koordinaatiovastuun että alueen eri toimijoiden laajapohjaisen osallistumisen ja sitoutumisen.

- Turvallisuussuunnitelmasta vastaava taho (*kunta, seutukunta tai maakunta*) vastaa yhteistyön järjestämisestä sekä koordinaatiosta².

Tämä edellyttää kunnan ja mahdollisten tulevien maakuntien ylimmän johdon sitoutumista yhteistyössä tehtävään turvallisuustyöhön sekä turvallisuussuunnitteluun liittyvän koordinaatiotehtävän resursointia suunnitelman laajuuden ja toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti. Erikseen nimetyt *turvallisuuskordinaattorit, -päälliköt ja -yksiköt* ovat osoittautuneet hyviksi ratkaisuiksi kunnallisessa ja seutukunnallisessa työssä.

- Turvallisuussuunnitelman poikkihallinnollista toimeenpanon seuranta ja toimeenpanon edellyttämää sopimista tekee *ohjaus- tai johtoryhmä*, joka raportoi turvallisuussuunnitelman hyväksyneelle taholle (esim. valtuusto) ja jonka esittelijänä toimii koordinaatiosta vastaava henkilö.

Ohjausryhmän jäsenistön tulisi vähimmillään muodostua kaikista niistä toimijoista, joille turvallisuussuunnitelmassa on osoitettu toimenpiteitä. Jäsenillä tulee olla riittävä valtuutus edustaa organisaatioitaan toimenpiteiden edellyttämien resurssien ja päätöksenteon osalta. Ohjaus- tai johtoryhmää johtaa turvallisuussuunnitelmasta vastaava taho (kunta tai valmisteilla olevat maakunnat).

- Turvallisuussuunnitelman käytännön toimeenpanon ja yhteistyön tueksi voi olla tarpeen asettaa ohjausryhmän alainen *sihteeristö* tai *työvaliokunta*, jossa on edustettuina osa tai kaikki suunnitelman vastuutoimijoista.

Kaksiportaisessa organisaatiossa (ohjausryhmä - sihteeristö) on kiinnitettävä huomiota siihen, että eri ryhmien tehtävät ovat tarkoituksenmukaiset eikä niissä ole päällekkäisyyttä. Ohjausryhmällä voi tarpeen vaatiessa olla myös muita alatyöryhmiä tai elimiä, esimerkiksi tiettyjen valittujen teemojen osalta.

² Esimerkiksi Arjen turvan toimintamallin mukaisesti: <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Marko-Palmgren.pdf>

Edellä on esitetty malli turvallisuussuunnitteluorganisaatiolle, mutta organisaatiot vaihtelevat kuntakoon ja suunnitelman kattavuuden mukaan. Tarkoituksenmukaisinta on hyödyntää jo olemassa olevia yhteistyö- rakenteita. Turvallisuussuunnitteluorganisaation yhteyttä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä valmiuden ja varautumisen yhteistoimintaan käsitellään tarkemmin kohdassa ”Turvallisuus on hyvinvointia, hyvinvointi on turvallisuutta, s. 9”.

Keskeisten turvallisuustoimijoiden tulisi olla edustettuina jollakin turvallisuusorganisaation tasoista (ohjausryhmä, sihteeristö tai verkosto). Toimijoita ovat viranomaisten lisäksi esimerkiksi elinkeinoelämä, oppilaitokset, korkeakoulut ja järjestöt. Aluehallintotasolla toimivien turvallisuusviranomaisten (poliisi ja pelastustoimi sekä rajavartiolaitos ja tulli) tulisi olla mukana ainakin maakuntatason turvallisuussuunnittelussa sekä kuntatasolla niissä kunnissa, joissa näillä viranomaisilla on merkittävää toimintaa. Turvallisuussuunnittelun toimenpiteisiin osallistuminen tulee näissä organisaatioissa liittyä ydintehtävien toteuttamiseen ja on osa niiden toiminnan ja talouden suunnittelua.

Muodollisten rakenteiden lisäksi paikalliseen ja alueelliseen turvallisuustoimintaan liittyen on tärkeää ylläpitää verkostotoimintaa. Se edistää osallisuutta turvallisuustyössä ja mahdollistaa muodollisia rakenteita paremmin mm. hiljaisten signaalien välittymisen turvallisuustyöhön.

Järjestöt ovat tärkeitä verkostoyhteistyökumppaneita ja usein liian vähälle huomiolle jäänyt voimavara. Monilla järjestöillä on sellaista tietoa ja taitoa, jotka täydentävät viranomaisten osaamista. Järjestöt toteuttavat tehtäviä, jotka täydentävät viranomaisten tuottamia palveluja. Järjestöt ovat myös kanava paikallisiin asukkaisiin, sillä järjestöt toimivat usein lähellä ihmisten arkea.

Verkostotoiminnalla voidaan tehokkaasti osallistaa alueen asukkaita turvallisuustyöhön järjestämällä erilaisia asukastilaisuuksia, turvallisuuskävelyitä, turvallisuuskyselyitä sekä tukemalla esimerkiksi kylien turvallisuustoimintaa. Useita osallistumisen keinoja hyödyntämällä mahdollistetaan eri-ikäisten ja eri taustan omaavien ihmisten osallistuminen. Vuoropuhelu asukkaiden kanssa edistää myös ihmisten omaa vastuunottoa turvallisuuteensa liittyvissä kysymyksissä.

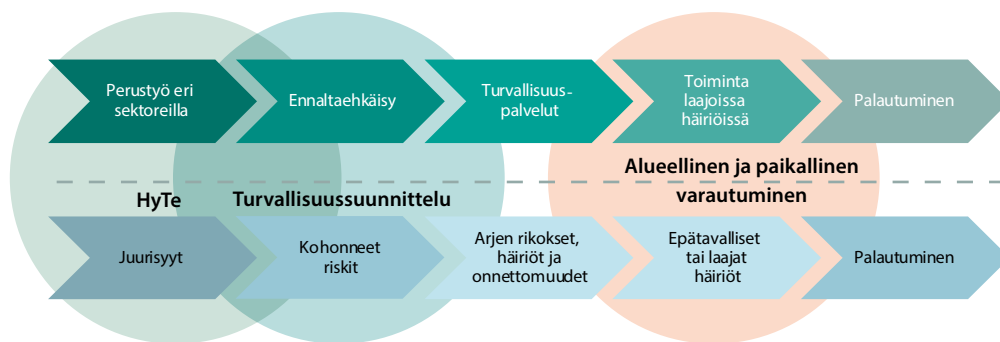
Turvallisuussuunnitteluorganisaation kokoonpanoja on syytä tarkistaa vähintään uutta turvallisuussuunnitelmaa laadittaessa. Uuden suunnitelman valmisteluvaiheessa on yleensä tarpeen osallistaa laajempaa joukkoa toimijoita kuin mitä päättyvän suunnitelman toimeenpanossa on ollut mukana. Edellä mainittu verkostotoiminta palvelee myös tätä.

Paikallistason työssä tukea ja turvallisuussuunnittelun hyviä käytäntöjä kannattaa hakea myös yhteistyöstä toisten kuntien kanssa. Kuntaliiton yhteyteen on keväällä 2018 perustettu kaikille avoin Turvallinen ja kriisinkestävä kunta -verkosto, jonka tavoitteena on kuntien turvallisuus-, varautumis- ja riskienhallintatyön tukeminen.

Turvallisuus on hyvinvointia, hyvinvointi on turvallisuutta

Turvallisuussuunnittelu on hyvin lähellä kahta muuta turvallisuutta edistävää paikallista yhteistoimintamuotoa - *valmiutta* ja *varautumista* sekä *hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä*. Tämän vuoksi on tärkeää paikallisista lähtökohdista määritellä, miten näihin kaikkiin liittyvä työ järjestetään kokonaisuutena ja miltä osin voidaan hyödyntää samoja rakenteita sekä prosesseja.

Keskeisimmät erot näiden työmuotojen välillä liittyvät siihen, mihin osaan ”turvallisuuden arvoketjua” niillä pyritään vaikuttamaan:

Kaavio 1. Turvallisuuden arvoketju

- *Juurisyillä* tarkoitetaan niitä yhteiskunnan ja väestön olosuhteita ja ominaisuuksia, jotka vaikuttavat siihen, millaisia turvallisuusongelmia syntyy ja miten paljon. Näitä ovat esimerkiksi ihmisten hyvinvointi, päihteiden käyttö, koulutus, toimeentulo, mielenterveys, osallisuus ja lasten kasvuolosuhteet.
- *Kohonneet riskit* ovat juurisyitä konkreettisempia tiettyihin väestöryhmiin, alueisiin tai esimerkiksi elinkeinotoiminnan aloihin liittyviä ilmiöitä, jotka näkyvät erilaisina turvallisuusongelmina. Esimerkiksi syrjäytyneiden nuorten miesten rikollisuus, taajamien liikenneonnettomuudet tai ikääntyneiden asumisen turvattomuus voivat olla kohonneita riskejä paikallistasolla.
- *Arjen rikokset, häiriöt ja onnettomuudet* ovat toistuvia ja tavanomaisia turvallisuusongelmia, joihin yleensä vastataan viranomaistoimilla - esimerkiksi rikostutkinta, pelastustehtävät ja ensihoito. Myös muilla toimijoilla kuten esimerkiksi yksityisellä turvallisuusalalla, sopimuspalokunnilla ja rikosuhrien tukipalveluilla on oma tärkeä roolinsa arjen rikoksiin, häiriöihin ja onnettomuuksiin vastaamisessa.

- *Epätavalliset tai laajat häiriöt* ovat harvoin toteutuvia, mutta toteutuessaan merkittäviä vahinkoja aiheuttavia tapahtumia, jotka edellyttävät *varautumista*. Tällaisia ovat esimerkiksi sähkön- ja lämmönjakeluhäiriöt, suuret liikenneonnettomuudet, äärimmäiset sääilmiöt tai laajamittaiset väkivallanteot. Varautumista suunnitellaan ja toteutetaan alueellisesti sekä paikallisesti yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisella kokonaisturvallisuusturvallisuuden yhteistoimintamallilla

Turvallisuussuunnittelun ja varautumisen näkökulmana on nimenomaisesti turvallisuus – joko arjessa (turvallisuussuunnittelu) tai häiriötilanteissa (varautuminen). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ovat laajemmat, ja turvallisuuden parantaminen on yksi niistä.

Turvallisuussuunnittelua voidaan tehdä erikseen omana kokonaisuutenaan tai osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tai yhteisen varautumisen prosesseja sekä rakenteita. Keskeistä on, että valitut rakenteet eivät sulje pois turvallisuussuunnittelun kannalta tärkeitä toimijoita ja voimavaroja. Vastaavasti on tärkeää, että mahdollisten eri suunnittelu- ja päätöksentekorakenteiden välinen koordinaatio on vahvaa, vastuunjako selkeää ja toiminta kokonaisvaltaista. Tätä voidaan tukea esimerkiksi yhteiskokouksin. Turvallisuussuunnittelun ja varautumisen toimijat ovat usein samoja. Lisäksi turvallisuuden toimintaympäristön arvio ja ennakointi ovat yhteisiä sekä varautumiselle että turvallisuussuunnittelulle. Erot syntyvät vasta toimenpiteissä; turvallisuussuunnittelun toimenpiteillä pyritään ehkäisemään arjen toistuvia turvallisuusongelmia ja varautumisella valmistaudutaan jatkamaan toimintaa mahdollisimman normaalisti laajoissa häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Maakunnan tehtävät turvallisuussuunnittelussa

Käynnissä olevan aluehallintouudistuksen myötä Suomessa valmistellaan uutta hallintotasa, maakuntahallinto. Hallituksen esityksen maakuntalaiksi (2.3.2017) mukaan maakunnalle on tulossa useita turvallisuuteen liittyviä tehtäviä. Näistä turvallisuussuunnittelun kannalta keskeisimpiä ovat pelastustoimi, alueellinen turvallisuustoimintaympäristön jatkuva arviointi, yhteisen varautumisen yhteensovittaminen sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille.

Maakunnalle osoitettavat tehtävät ovat turvallisuussuunnittelun kannalta monialaisia. Esitetyn lainsäädännön perusteella maakunnan tehtävänä on alueellisen toimintaympäristöarvion lisäksi tuottaa turvallisuuden edistämisen asiantuntijatukea kunnille. Lisäksi

maakunta vastaa joistakin paikallisen turvallisuussuunnittelun kannalta keskeisten palvelujen järjestämisestä, kuten pelastustoimesta, sosiaali- ja terveystoimesta sekä ympäristöterveydenhuollosta. Maakunta vastaa myös alueensa yleisestä strategisesta kehittämisestä, ja turvallisuus on luontainen osa strategisen tason kehittämistyötä.

Kuntien tehtäväksi jäävät kuitenkin edelleen väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä muun muassa varhaiskasvatus, opetus-, nuoriso- ja liikuntatoimi sekä rakennettuun ympäristöön liittyvät kysymykset. Tämän vuoksi on perusteltua, että kunta on valmis teillä olevan uudistuksen jälkeen edelleen myös turvallisuussuunnittelun perusyksikkö. Näin ollen maakunnallisen turvallisuussuunnittelun tulisi täydentää ja tukea kuntatason toimintaa.

Koska kuntien mahdollisuudet, voimavarat ja käytännöt turvallisuustyössä vaihtelevat, on maakunnan merkitys turvallisuussuunnittelussa kuitenkin käytännössä suuri. Maakunnan toiminta voi tukea ja täydentää kuntien toimintaa muun muassa seuraavin tavoin:

- alueellisen riskiarvion ja turvallisuusympäristön arvion tuottaminen ja päivittäminen
- turvallisuussuunnitelman laadinnan, toimeenpanon ja seurannan asiantuntijatuki alueen niihin kuntiin, joissa omaa tai seutukunnallista turvallisuustyötä on vähän
- alueen kuntien turvallisuussuunnittelun tilannekuva sekä kuntien keskinäisen turvallisuusyhteistyön edistäminen
- maakunnallisten palvelujen (mm. pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi) resurssien osoittaminen paikalliseen työhön kunnallisissa tai seutukunnallisissa suunnitelmissa sovitun mukaisesti

Mikäli laaditaan erillinen maakunnallinen turvallisuussuunnitelma, sen toimenpiteiden kohteena tulisi olla sellaiset turvallisuusongelmat, jotka ovat yhteisiä koko maakunnan alueella, joiden ratkaiseminen edellyttää voimavaroja maakunnalta tai muilta alueellisen tason toimijoilta ja joista sopiminen maakuntatasolla on järkevintä.

Maakunnan turvallisuussuunnitteluorganisaatio noudattaa soveltuvin osin kohdassa ”Turvallisuussuunnittelu edellyttää vahvaa koordinaatiota, s. 8” kunnalle esitettyä organisaatiorakennetta. Koska maakuntien alueellisen yhteisen varautumisen tehtävä edellyttää rakenteiden luomista (*turvallisuus- tai valmiusfoorum*) ja toimijat ovat laajasti ottaen samat kuin turvallisuussuunnittelussa, on myös turvallisuussuunnitteluun liittyvät tehtävät maakunnassa tarkoituksenmukaista järjestää tämän yhteyteen.

2 Toimenpidekortit

Turvallisuussuunnitteluun sisältyy perinteisesti hyvin laajasti erilaisia turvallisuusteemoja. Turvallisuussuunnittelun kansallisten linjausten toimenpidekorttien tarkoituksena on osoittaa kokonaisuuksia ja toimintamalleja,

- a joihin valtioneuvoston eri ohjelmissa, linjauksissa ja alaisessa hallinnossa on sitouduttu kansallisesti,
- b. jotka edellyttävät paikallista tai alueellista toimeenpanoa, ja
- c. jotka ovat määrältään tai laadultaan merkittäviä kysymyksiä lähes koko maassa.

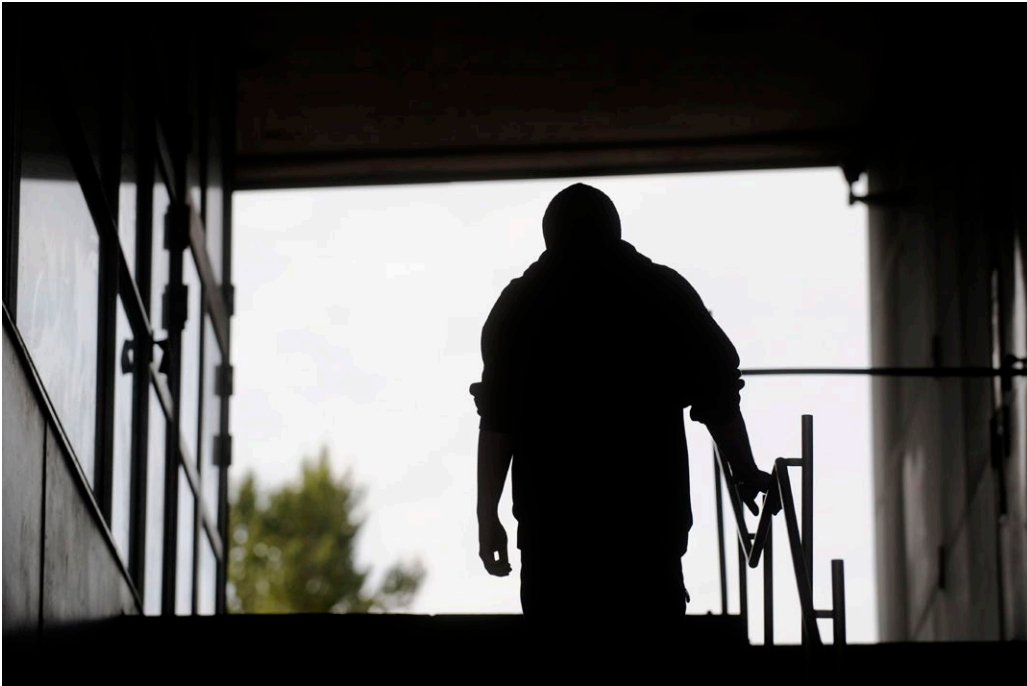
Näin ollen toimenpidekortit tai niiden teemat eivät ole tyhjentävä lista turvallisuussuunnitelmien sisällöksi. Turvallisuusteemat ja niiden merkitys vaihtelevat alueittain. Kunnat ja alueet ovat erilaisia, niiden turvallisuustilanne, haasteet ja kehittämistarpeet vaihtelevat. On tärkeää, että kussakin turvallisuussuunnitelmassa määritellään turvallisuuden parantamista koskevat tavoitteet ja painopisteet alueen tilanne, tulevaisuuden näkymät ja lähtötaso huomioon ottaen.

Mahdollisia paikallisessa turvallisuussuunnitelmassa käsiteltäviä aihealueita ovat esimerkiksi:

- rikollisuuden ehkäisy ja torjunta
- tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisy
- asumisen turvallisuus
- lasten ja nuorten turvallisuus
- oppilaitosten turvallisuus
- liikenneturvallisuus
- syrjäytymisen ehkäisy
- väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy
- yritystoiminnan turvallisuus
- kyläturvallisuus
- yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen
- asukkaiden omat toimet turvallisuutensa edistämiseksi

Nuorten rikollisuuden vähentäminen

Nuoruus on rikosten tekemisen kannalta aktiivista aikaa. Suurin osa nuorista rikoksenteijöistä päätyy rikoksettomaan aikuisuuteen, mutta lähes kaikki toistuvasti rikoksia tekevät aikuiset ovat jo nuorena joutuneet rikoskierteeseen. Tämän vuoksi nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisy on kokonaisrikollisuuden vähentämisen kannalta tärkein toimenpide paikallisesti ja valtakunnallisesti. Paljon rikoksia tekevät nuoret joutuvat muita useammin myös rikosten uhreiksi. Nuorisoriikollisuuden ehkäisyyn voidaan puuttua mm. vaikuttamalla yksilön syrjäytymiskehitykseen tai jo alkaneeseen rikollisuuteen. Rikollisen teon seurausten konkretisoituminen ja rikoksen uhrin kohtaaminen voivat olla nuoren rikoksenteijän kohdalla tehokkaita keinoja ennalta ehkäistä tulevia rikoksia.

Visio

Estetään riskiryhmässä olevien nuorten ajautuminen rikollisuuteen. Katkaistaan nuoren alkanut rikoskierte ajoissa oikealla ja oikea-aikaisella tuella sekä palveluilla.

Tavoite ja toimenpiteet

1. Syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret pääsevät pitkäkestoisen tuen piiriin.

Syrjäytymisvaara tunnistetaan yksilötasolla yleensä hyvin varhaisessa vaiheessa. Eri-tyisessä rikollisuusriskissä ovat pojat, joilla on useampi kuin yksi riskitekijä. Varhaisessa vaiheessa aloitettu pitkäkestoinen tukitoiminta on kustannustehokasta rikollisuuden,

lastensuojelutoimenpiteiden ja terveydenhuollon näkökulmasta. Yleisesti on tärkeää, että syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille on olemassa erityisiä palveluja, kuten etsivän nuorisotyön palveluja tai verkostotoimijoiden huoli-ilmoituksiin perustuvia verkostoyhteistyöpalveluja.

- *kunta* tuottaa yhteistyössä järjestöjen kanssa pitkäkestoisen varhaisen tuen palvelun (esimerkiksi Icehearts -malli) alueen syrjäytymisvaarassa oleville lapsille

2. Jokaisella nuorella rikoksentekijällä on pääsy Ankkuri-mallin palveluihin.

Ankkuri-mallilla puututaan varhaisessa vaiheessa lasten ja nuorten rikolliseen käyttäytymiseen ja perheväkivaltaan.

- *sosiaali- ja terveystoimen* palvelut järjestetään niin, että Ankkuri-toiminnan käytössä on riittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöresursseja
- *poliisi* järjestää toiminnan edellyttämän poliisihenkilöstön sekä muut puitteet ja vastaa toiminnan koordinaatiosta
- *nuorisotoimen* palvelut järjestetään niin, että osaaminen ja nuorisotoimen palvelut ovat käytettävissä alueen Ankkuri-toiminnassa

3. Julkisyhteisöihin kohdistuneet alaikäisten tekemät rikokset sovitellaan.

Sovittelumenettely on todettu tehokkaaksi uusintarikollisuutta vähentäväksi toimintamuodoksi erityisesti nuorilla rikoksentekijöillä. Sen avulla lapsi tai nuori voidaan saada konkreettisesti ymmärtämään tekonsa aiheuttamat kärsimykset ja vahingot. Sovittelumenettelyn käytön säännönmukaistaminen julkisyhteisöihin kohdistuneissa, nuorten tekemissä rikoksissa, edistää menettelyn käyttöä laajasti. Rikosasian sovittelu ei korvaa rikosprosessia, vaan on rinnakkainen prosessi.

- *poliisi* ohjaa rikokset soviteltavaksi
- *kunta* ja muut julkisyhteisöt tekevät sovittelualoitteen ollessaan asianomistajina nuorten tekemissä rikoksissa

Indikaattorit

1. Nuorten tekemät rikokset (15–29 -vuotiaat) suhteutettuna alueen nuorten määrään (poliisin tilastot, väestötiedot)
2. Nuorten uusintarikollisuus (% , 3 vuoden sisällä - tilastokeskus)
3. Ankkuri-toiminnassa kohdattujen nuorten rikoksentekijöiden lukumäärä kotikunnittain (poliisin tilastot)

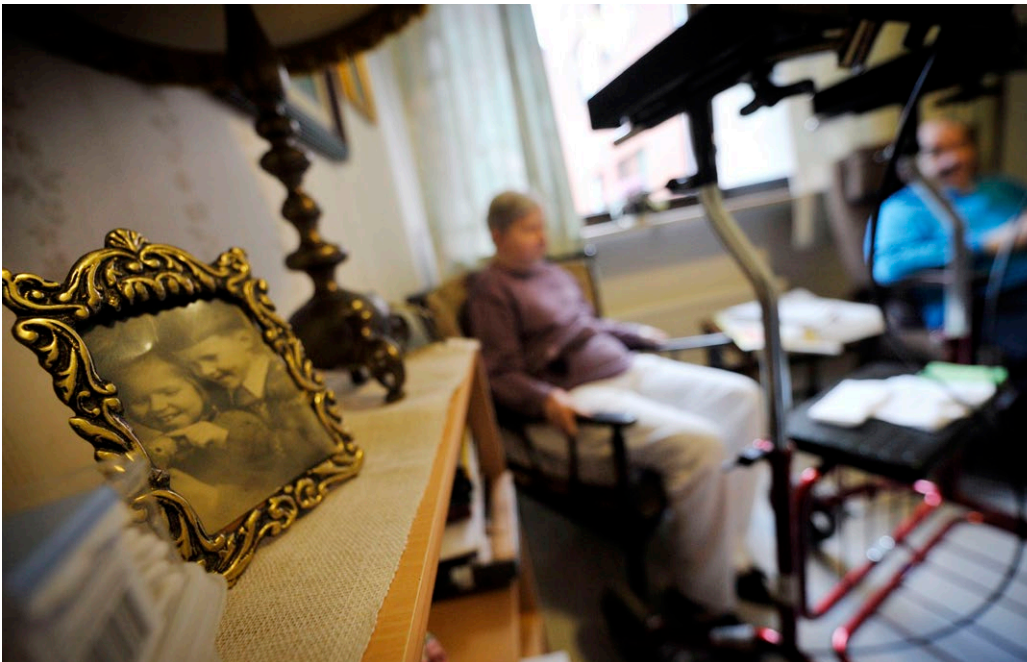
4. Sovitellut rikokset, joissa tekijä 15–29 -vuotias, suhteutettuna nuorten tekemien rikosten kokonaismäärään (sovittelutoimistot, poliisin tilastot)
5. Pitkäkestoisen tuen palveluiden piirissä olevien lasten ja nuorten määrä

Lisätietoja:

Syrjäytymisen dynamiikka -työkalu

Ikääntyneiden asumisen turvallisuuden kehittäminen

Suomi on Euroopan nopeimmin ikääntyvä maa. Vuonna 2060 yli 65-vuotiaiden määrän enustetaan olevan jo 29 prosenttia koko väestöstä. Väestörakenteen muutos asettaa uudenlaisia vaatimuksia ikääntyneiden turvallisuudelle, sillä onnettomuuksien, tapaturmien ja rikosten seuraukset ovat usein huomattavasti vakavampia ikääntyneille kuin nuoremmalle väestölle. Lisäksi ikääntymiseen myöhempiin vaiheisiin liittyvä toimintakyvyn heikkeneminen lisää kaatumis- ja tapaturmariskiä. Ikääntyneet haluavat usein asua kodeissaan niin pitkään kuin mahdollista, ja myös yhteiskunta korostaa kotihoidon ensisijaisuutta suhteessa laitoshoidon. Koti on yleisin tapaturmapaikka ikääntyneiden keskuudessa. Kaatumistapaturmat ovat merkittävin ikääntyneen väestönosan turvallisuusriski, yleisin ensihoitotehtävien syy (n. 15 % kaikista tehtävistä) ja kolmanneksi merkittävin väestön terveitä elinvuosia vähentävä tekijä Suomessa.

Visio

Ikääntyneet voivat asua kodeissaan mahdollisimman pitkään turvallisesti. Kaatumisista johtuvien lonkkamurtumien ja päävammojen määrä kääntyy laskuun, vaikka ikääntyneen väestön määrä kasvaa.

Tavoite ja toimenpiteet

1. Kunnassa ja maakunnassa on toimivat yhteistyömekanismit ikääntyneiden asumisen turvallisuusriskien tunnistamiseksi ja vähentämiseksi (esim. Etelä-Karjalan Kotona asumisen turvallisuus KAT 1,2 ja 3 sekä Pirkanmaan IKAT ja EVAC)

- *sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialat* sekä *poliisi* käyttävät pelastuslaitosten kumppanuusverkoston vuoden 2018 aikana kehittämää paloriski-ilmoituskäytäntöä (PeL 42§) työssään
- *sosiaali- ja terveystoimialat* tekevät kotikäynneillä säännöllisesti kodin turvallisuuden tarkistuksen tarkistuslistan avulla. Sen perusteella tehdään tarvittavat toimet iäkkään kodin turvallisuuden parantamiseksi.

2. Ikäteknologiaa, turvatekniikkaa ja apuvälineitä hyödynnetään laajasti asumisen turvallisuuden edistämiseksi

- *sosiaali- ja terveystoimialat levittävät tietoa* ikäteknologiasta, turvallisuustekniikasta ja apuvälineistä ikääntyneille ja heidän omaisilleen (esim. Ikäteknologiakeskuksen *Konstikoppa* tai Vanhustyön keskusliiton *arkiteknologiasalkun* avulla)

3. Suuressa kaatumisvaarassa olevat ikääntyneet tunnistetaan ja heille laaditaan näyttöön perustuvien toimintamallien (*Ikinä, Kaatumisseula*) mukaiset yksilölliset kaatumisen ehkäisyn toimenpiteet

- *sosiaali- ja terveystoimi* vastaa kaatumisvaarassa olevien tunnistamisesta ja yksilöllisistä ehkäisysuunnitelmista (esimerkiksi osana hyvinvointia edistäviä kotikäyntejä), toimeenpano yhteistyössä viranomaisten ja järjestöjen kanssa
- kunta tunnistaa osana turvallisuussuunnitelmaa tai muutoin alueellaan julkiset paikat, joissa tapahtuu paljon kaatumisia tai kaatumisriski on muutoin suuri, ja toteuttaa tarvittavat toimenpiteet yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa

Indikaattorit

- Pelastusviranomaiselle tehtyjen riski-ilmoitusten määrä 100 000 asukasta kohti
- yli 65-vuotiaiden palokuolemat (Pronto)
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä (SOTKANet)
- Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä (SOTKANet)
- Toteutetut yksilölliset kaatumisen ehkäisyn toimenpiteet suhteessa suuressa kaatumisvaarassa olevien asukkaiden määrään alueella (kunnan tilastot)

Lisätietoja

[Ikääntyneiden asumisen verkkosivusto](#)

Lähisuhdeväkivallan vähentäminen

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jonka tekijänä on nykyinen tai entinen kumppani, perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Vain pieni osa lähisuhdeväkivallasta päätyy poliisin tietoon. Lähisuhdeväkivallan uhrin ovat erityisen haavoittuva uhriryhmä, koska kynnys hakea apua on korkea, väkivallan uhka on usein jatkuvasti läsnä ja lähisuhdeväkivalta on usein ajan myötä raaistuva ilmiö. Yhtä suuri osa miehistä ja naisista on joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi (n. 20 %), mutta poliisin tietoon tulleissa teoissa uhreista 69 % on naisia. Väkivaltakuolemien suunta on ollut viime vuosina laskeva, mutta nainen joutuu kumppaninsa surmaamaksi kolme kertaa miehiä useammin. Ikääntyneiden suurin väkivaltariski on lähisuhteessa tapahtuva kaltoinkohtelu. Tämä voi ilmetä myös huolenpidon laiminlyöntinä tai taloudellisiin motiiveihin perustuvana kiristyksenä. Jos perheessä esiintyy parisuhdeväkivaltaa, on myös perheen lapsilla suuri riski joutua kaltoinkohdelluiksi. Joka neljäs perheväkivallan uhri on lapsi. Väkivallan pitkäaikaisseurauksia voivat olla mielenterveysongelmat, itsetuhoinen käyttäytyminen sekä alkoholin ja huumeiden väärinkäyttö. Suuri osa niistä, jotka käyttävät väkivaltaa aikuisena, ovat kasvaneet väkivaltaisessa ympäristössä.

Visio

Aiempaa harvempi aikuinen kohtaa väkivaltaa lähisuhteessa ja aiempaa harvempi lapsi kokee perheväkivaltaa. Tunnistetaan varhain tukea tarvitsevat henkilöt, ja katkaistaan alkanut väkivaltakierre ajoissa oikealla ja oikea-aikaisella tuella sekä palveluilla.

Tavoite ja toimenpiteet

1. Jokaiselle aikuiselle lähisuhdeväkivallan uhrille tehdään heidän suostumuksellaan MARAK -mallin mukainen väkivallan riskiarvio sekä tilanteen edellyttäessä turvasuunnitelma. Uhrien pääsy rikosuhripalveluihin varmistetaan aktiivisella ohjauksella (yhteystietojen välittäminen).

- *sosiaalitoimi, terveydenhuolto ja poliisi* ohjaavat lähisuhdeväkivallan uhrin rikosuhripalveluiden piiriin. Lisäksi nämä ja *rikosuhripalvelut* tekevät uhrin suostumuksella aloitteen väkivallan riskiarviosta kohdatessaan lähisuhdeväkivallan uhrin
- *sosiaalitoimi* vastaa toiminnan koordinaatiosta sekä turvasuunnitelmien toimeenpanon edellyttämän yhteistyön järjestämisestä.

2. Lähisuhdeväkivallan tekijöille on väkivallan katkaisuoohjelmia, joihin tekijät ohjataan aktiivisesti.

- alueella tarjotaan *järjestöjen* lähisuhdeväkivallan katkaisuoohjelmia niin, että kaikilla halukkailla väkivallan tekijöillä on pääsy niihin. Järjestämisestä sovi-
taan sosiaalitoimen kanssa.
- *sosiaalitoimi, terveydenhuolto ja poliisi* ohjaavat lähisuhdeväkivallan tekijät tekijäpalveluiden piiriin.

Indikaattorit

1. Lapsiin kohdistunut fyysinen lähisuhdeväkivalta viimeisen vuoden aikana (poliisin tilastot)
2. Aikuisiin kohdistunut fyysinen lähisuhdeväkivalta viimeisen vuoden aikana (poliisin tilastot)
3. Rikosuhripalveluihin ohjattujen uhrien määrä suhteessa lähisuhdeväkivallan kokonaismäärään (rikosuhripalvelut, poliisin tilastot)
4. Rikoksenteikijöille suunnattuihin palveluihin ohjattujen asiakkaiden määrä suhteessa lähisuhdeväkivallan kokonaismäärään

Lisätietoja:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Tilastokeskus: perhe- ja lähisuhdeväkivalta

Hyvien väestösuhteiden edistäminen

Hyvät väestösuhteet ovat sitä, että alueen eri väestöryhmien välillä on toimivaa vuorovaikutusta, eri väestöryhmät suhtautuvat toisiinsa kunnioittavasti ja niiden väliset mahdolliset jännitteet ja konfliktit käsitellään ilman, että ne aiheuttavat pelkoa tai kärjistyvät rikoksiksi. Väestösuhteet ovat yhteiskunnan eri osa-alueet läpäisevä kokonaisuus, jonka vaikutukset näkyvät suoraan ihmisten arjessa. Hyvien väestösuhteiden edistämällä vähennetään väestöryhmien välisiin suhteisiin liittyviä kielteisiä ilmiöitä, kuten syrjintää, viharikoksia ja vihapuhetta sekä segregatiota. Nämä kaikki heikentävät sekä yhdenvertaisuuden toteutumista yksilöiden ja ryhmien välillä että paikallista turvallisuutta. Hyviä väestösuhteita edistämällä vaikutetaan kaikkien asukkaiden yhdenvertaisuuteen ja hyvinvointiin sekä lisätään luottamusta yhteiskuntaan.

Visio

Taustoistaan riippumatta ihmiset elävät yhdessä ilman jännitteitä ja luottavat toisiinsa sekä yhteiskunnan instituutioihin.

Tavoite ja toimenpiteet

1. Viranomaiset ja kansalaisjärjestöt tuntevat alueen keskeisten väestöryhmien välisten suhteiden tilan, erityisesti erilaisten ryhmien välisten jännitteiden osalta.

- *kunnassa* osataan tunnistaa väestösuhteisiin ja turvallisuuteen heikentävästi vaikuttavat ilmiöt kuten polarisaatio ja konfliktit
- *kunta* seuraa tilannetta säännöllisesti yhteistyössä muiden viranomaisten ja eri väestöryhmiä edustavien *järjestöjen* ja *yhteisöjen* kanssa

2. Havaitut väestöryhmien väliset konfliktit ratkaistaan järjestelmällisellä sovittelutyöllä.

- *kunnassa* on sovitut toimintatavat jännitteiden purkamiseksi ja konfliktien käsittelemiseksi ja ennaltaehkäisevästi toimivan vuorovaikutuksen rakentamiseksi
- *kunta* järjestää tarvittavat yhteisösovittelun palvelut (esimerkiksi *Naapurisuussovittelu*) yhteistyössä *järjestöjen*, alueellisten *rikos- ja riita-asoiden sovittelutoimistojen* ja muiden viranomaisten kanssa.

3. Varmistetaan vähemmistöryhmien syrjimättömyys ja yhdenvertainen kohtelu julkisissa palveluissa ja yleisissä tiloissa.

Erilaisten vähemmistöjen näkökulmasta julkiset palvelut ja yleiset tilat edustavat usein enemmistöjä ja niiden tarpeita. Näin ollen se miten yhdenvertaisuus toteutuu näissä palveluissa ja tiloissa on tärkeä osa enemmistöjen ja vähemmistöjen välisiä suhteita.

- *kunta* toteuttaa yhdenvertaisuussuunnittelua yhteistyössä *järjestöjen*, *elinkeinoelämän* ja muiden toimijoiden kanssa (sis. syrjinnän ja viharikosten ennaltaehkäisyn)

Indikaattorit

1. Yhdenvertaisuussuunnitelmien seuranta (kyselyt)
2. Keskeisten väestöryhmien väliset suhteet (kysely)
3. Syrjintäkokemukset (kysely)

Lisätietoja:

www.hyvaväestösuhteet.fi

Miten meillä menee? Kartoitus väestösuhteiden tilasta Suomessa - painopisteenä vastaanottokeskuspaikkakunnat

Asuinaluelähtöinen naapurustotyö

Alkoholista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy

Päihteet (ml. tupakka) aiheuttavat vuosittain noin 4,2 miljardin euron välittömät ja välilliset kustannukset yhteiskunnalle. Alkoholi on yleisin vaikuttava tekijä väkivallan, onnettomuuksien ja tapaturmien taustalla. Alkoholin käyttö ja erityisesti humalahakuinen juominen lisäävät riskiä sekä syyllistyä väkivaltarikokseen että joutua sen uhriksi. Esimerkiksi alkoholisidonnaisen henkrikollisuuden taso on Suomessa 4,5-kertainen Ruotsiin verrattuna. Liikennekuolemista noin viidennes on rattijuopumustapauksia. Päihdeongelmallisille kasaantuu usein monenlaisia terveyteen, toimeentuloon ja turvallisuuteen liittyviä ongelmia. Erityisesti nuorten ja alaikäisten alkoholinkäyttöön tulee puuttua, sillä nuorena aloitettu alkoholinkäyttö on voimakkaasti yhteydessä alkoholisoitumiseen ja siihen liittyvään väkivaltaan.

Visio

Päihteisiin liittyvä väkivalta, tapaturmat, onnettomuudet ja järjestyshäiriöt vähenevät 10 % vuoden 2018 tasosta vuoteen 2025 mennessä.

Tavoite ja toimenpiteet

Alkoholihaittoja vähennetään kokonaisvaltaisella paikallisella toiminnalla.

- *kunta* toteuttaa alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen vähentämiseen tähtäävää *Pakka-toimintamallia* yhteistyössä *elinkeinoelämän, järjestöjen* ja muiden *viranomaisten* kanssa.
- Varmistetaan päihteiden käyttöön liittyvien varhaisen tunnistamisen ja tuen menetelmien käyttö sekä sujuva hoitoonohjaus *kunnan ja valmisteilla olevien maakuntien* eri palveluissa (esimerkiksi yhteiset toimintakäytännöt, palveluntuottajien sopimukset)

Indikaattorit

1. Päihtymysperusteiset kiinniotot (poliisin tilastot)
2. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. lk:n oppilaista (kouluterveyskysely)
3. Alaikäisten alkoholin hankkiminen vähittäismyynnistä, % 8. ja 9. lk:n oppilaista
4. Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1 000 asukasta (poliisin tilastot)
5. Päihteiden vaikutuksen alaisina tehdyistä väkivaltarikoksista syyllisiksi epäillyt / 1 000 asukasta (poliisin tilastot)

Lisätietoja

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Julkisten tilojen turvallisuus

Ihmiset kuluttavat yhä enemmän aikaa julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa. Näitä ovat esimerkiksi kauppakeskukset ja lämpimänä vuodenaikana avoimet tilat, kuten puistot, torit ja kaupunkien keskustat.

Rakennetun ympäristön ja rakennusten ominaisuudet vaikuttavat osaltaan esimerkiksi tapaturmien ja onnettomuuksien toteutumiseen, rikosten tekemiseen ja turvattomuuden kokemiseen. Vakavimmat julkisten tilojen turvallisuushaasteet liittyvät väkivaltaan ja sen pelkoon. Väkivallanteoilla ja häiriökäyttäytymisellä on tapana keskittyä kaupunkitilassa pienille alueille, tiettyihin pisteisiin. Turvalliselta tuntuva ympäristö lisää ihmisten luottamusta toisiinsa ja kannustaa heitä käyttämään julkista tilaa, mikä parantaa turvallisuutta entisestään.

Visio

Ihmiset voivat liikkua yleisissä ja julkisissa tiloissa ilman pelkoa rikoksista, häiriöistä ja onnettomuuksista.

Tavoite ja toimenpiteet

1. Tunnistetaan paikat, joissa tapahtuu toistuvasti erilaisia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöitä tai onnettomuuksia ja muutetaan ne turvallisemmiksi

- *Kunta* tekee säännöllisin väliajoin hot spots -analyysin yhteistyössä *poliisin* ja *pelastustoimen* kanssa ja puuttuu hot spots -analyysissa tunnistettuihin ongelmiin kaupunkisuunnittelun sekä rikosten tilannetorjunnan keinoin
- Hot spots -analyysiä täydennetään kuulemalla eri alueiden asukkaita soveltuvin menetelmin (asukasfoorumi, turvallisuuskysely, haastattelut jne.)

2. Yleisen turvallisuuden kannalta kriittiset kohteet on tunnistettu ja niihin on tehty kohdekohtaiset pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat

- *Kunta* tekee kohteiden kartoituksen ja turvallisuussuunnitelmat yhteistyössä kohteen kannalta keskeisten tahojen (poliisi, pelastustoimi, ensihoito, kauppakeskukset jne.) kanssa

Indikaattorit

Turvallisuuden tunteen kehittymisen seuraaminen hot spots -paikoissa kyselyiden avulla

Lisätietoja:

Turvallinen kaupunki. Näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen

Turvallinen asuinalue. Tampereen Muotiala suunnitelmissa ja kokemuksissa

Käsitteet

Kohdekohtainen turvallisuussuunnitelma

Suunnitelma, jolla pyritään edistämään tietyn kohteen (esim. koulu tai kauppakeskus), alueen tai toiminnan turvallisuutta.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu

Paikallinen tai alueellinen yhteistoiminta, joka tähtää rikosten, häiriöiden, onnettomuuksien ja tapaturmien ja niistä aiheutuvien vahinkojen vähentymiseen sekä turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen ylläpitämiseen tai parantamiseen kyseisellä alueella. Paikallisen turvallisuussuunnittelun keinoin lisätään asukkaiden tietoa siitä, miten heidän turvallisuuttaan ja turvallisuuden tunnettaan tullaan parantamaan.

Paikallinen turvallisuussuunnitelma

Paikallisen turvallisuussuunnittelun tuloksena syntyvä suunnitelma tai kehittämis- ja toimenpideohjelma, joka koskee paikallista tai alueellista turvallisuutta. Paikallisessa turvallisuussuunnitelmassa kuvataan konkreettiset toimenpiteet esimerkiksi kunnan alueen ja kunnan alueella asuvien ihmisten turvallisuuden parantamiseksi.

Valmiussuunnittelu

Normaalioloissa tapahtuva varautumisen suunnittelu. Varautumisvelvollisuus kirjattu valmiuslain (2011/1552) 12§:ään.

Valmiussuunnitelma

Valmiussuunnittelun tuloksena syntyvä suunnitelma.

Varautuminen

Toiminta, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat, tavanomaisesta poikkeavat, toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi